

DE DOMPHOORN

TIJDSCHRIFT VAN NATUUR- EN VOGELWACHT DE VIJFHEERENLANDEN

NR.: 3

54e jaargang SEPTEMBER 2020

DE DOMPHOORN

Driemaandelijkse uitgave van
Natuur- en Vogelwacht
De Vijfheerenlanden

Nr. 3 54e jaargang SEPTEMBER 2020

Redactie:

Dhr. D. Kerkhof,
Vianen

Mevr. J. Lemcke,
Schoonrewoerd

Redactieadres:

dkerkhof@xs4all.nl

Sponsors:

Autobedrijf Van Zessen
Lexmond

Van de Scheur Logistiek
Vianen

Case Electronics
Arkel

Bankrekeningnummers:

Voor contributie:
NL 07 INGB 0001 4752 64

Voor fruit en producten uit
de Groene Winkel:
NL 57 RABO 0301 9643 94

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden door het ingevulde aanmeldingsformulier te sturen naar de ledenadministratie via ons adres: Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd of dit, tijdens openingsuren, af te geven in ons verenigingsgebouw De Schaapskooi. Aanmelden kan ook via onze website www.natuurcentrum.nl

Adreswijzigingen en opzeggingen dienen schriftelijk kenbaar gemaakt te worden aan de ledenadministratie via ons postadres, hierboven vermeld, of via het e-mailadres: info@natuurcentrum.nl

Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar. Eventuele opzeggingen dienen uiterlijk 1 november voorafgaand aan het beoogde jaar bij de ledenadministratie gemeld te worden.

De contributie bedraagt minimaal:

- voor jeugdleden tot 16 jaar € 6,25
- voor leden € 12,50
- voor leden die ook
Het Vogeljaar ontvangen € 25,50

Uiterste inleverdata kopij Dompfoorn bij de redactie

- voorjaarsnummer 20 februari
- zomernummer 20 mei
- herfstnummer 20 augustus
- winternummer 20 november

Aanwijzingen voor auteurs

De Dompfoorn is bedoeld voor verenigings- en werkgroepnieuws, excursieverslagen en artikelen over natuur en landschap en het beheer en behoud daarvan. De nadruk ligt sterk op De Vijfheerenlanden.

Teksten graag als platte tekst aanleveren in een gangbaar tekstprogramma, zoals Word. Bijschriften bij foto's en tabellen liefst aan het eind van de tekst plaatsen; in de tekst zelf alleen de nummers van foto's en tabellen vermelden op de gewenste plek. Tabellen bij voorkeur los aanleveren als Excelbestand.

Foto's moeten van goede kwaliteit zijn en los (dus niet in de tekst) aangeleverd worden in hoge resolutie: minimaal 250 dpi, liever 300 dpi of meer. In byte: 1-4 MB.

De redactie kan een artikel inkorten of formuleringen wijzigen t.b.v. de leesbaarheid.

INHOUDSOPGAVE

- 02 Van de redactie
- 02 Van de bestuurstafel
- 02 Schoonmakers gezocht
- 03 Aanmelden voor de Algemene Ledenvergadering op 10 september
- 03 Aanmelden voor discussie over omschakeling naar niet-fossiele energie in Vijfheerenlanden
- 04 Pagina voor de jeugd
- 04 Dia-avonden. Opvolger voor Simon Bakker gezocht.
- 05 Zomaar een achtertuin in Leerbroek
- 10 Natuurspektakel
- 18 Wat u wel of niet heeft gemist
- 25 Broedresultaten zwarte stern 2020, Linge
- 32 Vlinders
- 35 Onze ooievaars ook dit jaar weer geringd
- 38 Afscheid van de kleinste werkgroep: dia-avonden
- 40 Vleesetende plant

Attentie!

Door de coronacrisis zijn alle eerder aangekondigde evenementen vervallen.

Zo gaat de voor eind december aangekondigde winterwandeling met erwtensoep niet door.

Kijk op onze website als u wilt weten of er weer activiteiten gaan plaatsvinden.

www.natuurcentrum.nl

Omslagfoto: Twee torenvalken met een voedzaam hapje. Foto: Hille de Bruin.

Openingstijden van Natuurcentrum De Schaapskooi:

Op donderdag: 19.00 – 23.00 uur

Op zaterdag: 10.00 – 16.00 uur

Op zondag: 13.00 – 16.00 uur

Kijk voor de laatste berichten op onze website: www.natuurcentrum.nl

VAN DE REDACTIE

Het jaar 2020 is een vreemd jaar. Als gevolg van het nieuwe coronavirus zijn allerlei tradities van de Natuur- en Vogelwacht opgeschort. Normaal staat in dit nummer een overzicht van de dialezingen t/m december (zie het afscheidsartikel van Simon op pagina's 38-39). Ook horen in september vogel- en paddestoelenexcursies aangekondigd te worden, en de **Nacht van de Nacht**. Dat gaat nu allemaal niet door.

De **winterwandeling met erwtensoep** eind december is ook afgelast.

Gelukkig is er wel kopij binnengekomen, met veel prachtige foto's ook nog. Dat komt goed uit: we hebben even geen dialezingen, maar deze *Domphoorn* schotelt u toch een aantal fraaie natuurbelden voor.

De redactie wenst u een goede gezondheid toe.

Dick Kerkhof

VAN DE BESTUURSTAFEL

Covid-19 hakt er behoorlijk in. In juni zag de toekomst er weer wat rooskleuriger uit.

De Schaapskooi kon weer open, zodat wandelaars en fietsers weer binnen kunnen lopen om informatie te ontvangen over de vereniging en over de natuurparels binnen Vijfheerenlanden.

Het is ook fijn dat onze leden en vrijwilligers elkaar weer kunnen ontmoeten en wederwaardigheden uitwisselen. Immers, zelf of met het gezin de natuur in trekken is en blijft mogelijk. Georganiseerde excursies gaan echter voorlopig nog niet door. We hebben geen vorm gevonden om die Covid-proof in te vullen.

Fietsdag 2020

De fietsdag is dit jaar wel doorgegaan. Op 18 juli ontvingen we toch weer ruim 60 mensen. Iedereen vertrok netjes gespreid over de ochtend en had zich van te voren aangemeld. We kregen weer veel positieve respons over de route. Het was ook schitterend weer. Dus die dag zat alles mee.

SCHOONMAAK SCHAAPSKOOI

Sinds een half jaar wordt er met een ploegje mensen op gezette tijden "grote schoonmaak" gehouden in de Schaapskooi. Onder het motto: vele handen maken licht werk. Wellicht zijn er onder de leden meer mensen die best af en toe willen meehelpen. Meld je gerust aan bij: info@natuurcentrum.nl

Vleermuizenavond

Dat kunnen we niet zeggen van de vleermuizenavond. Na enig overleg, ook met de inleider van de Liniewacht, hebben we een werkbaar programma opgesteld. De belangstelling voor deze avond was redelijk groot. Maar op het laatste moment moesten we iedereen teleurstellen. Onze inleider moest in quarantaine na een dagje klussen. Uitstel van de avond had geen zin: de vleermuizen laten zich met de kou van de herfst niet graag meer zien of horen.

Jeugdactiviteiten

Het zomerprogramma jeugdactiviteiten kent dit jaar een hoge frequentie. Chris Kramer heeft er zin in en er is een gevarieerde ploeg mensen die hem daarbij willen ondersteunen. De opkomst is wisselend, mede doordat tijdige informatie over het hele programma in *De Domphoorn* niet mogelijk was. De samenwerking met **SamenDoen** pakt goed uit. Maar een eenvoudige informele gezinswandeling leidt soms ook tot hernieuwde contacten met oud-jeugdleden.

Dia-avonden

In het voorjaar hebben we de laatste paar dia-avonden moeten laten vervallen. In juni en juli hebben Simon en het bestuur nagedacht hoe we deze succesvolle traditie weer zouden kunnen laten starten dit najaar. In ieder geval is duidelijk dat het aantal bezoekers per avond voorlopig moet worden ingeperkt.

Op 10 september vindt de uitgestelde ALV plaats. Start om 20.00 uur.

Zoals voor alle activiteiten in de Schaapskooi is aanmelding vooraf ten zeerste gewenst. Wij moeten in verband met Covid-19 van al onze gasten naam, telefoonnummer en woonplaats vermelden. Veel aanmeldingen bij binnenkomst leiden tot een samenscholing met te kleine onderlinge afstand. Dus vriendelijk maar dringend verzoek: meld je aan bij:

info@natuurcentrum.nl

Dat betekent toch een andere sfeer tijdens de avonden. Met een 2e golf behoort een hernieuwde totale stop nog steeds tot de mogelijkheden. Als met al is besloten dat Simon de voor het najaar geplande avonden cancelt.

Simon had na het seizoen '20 – '21 willen stoppen. Nu met Covid-19 de hele zaak op losse schroeven is komen te staan, stopt hij met ingang van dit seizoen. Daarmee komt heel plotseling een eind aan zijn 13 jaar inzet voor deze traditie van onze vereniging. Een lange periode met heel succesvolle avonden en vrijwel altijd een volle zaal. Simon, hartelijk bedankt.

Fruitpluk en Sapdag

Vorig jaar zijn we gestart met een samenwerking met het Zuid-Hollands Landschap om samen twee plukdagen te organiseren. Dat is ons goed bevallen. Nu laat de natuur en ook het plukseizoen zich niet altijd goed plannen en een grote oploop op een of twee dagen was dit jaar niet mogelijk. We hebben daarom gekozen voor vier plukdagen: elke zaterdag in september. De laatste zal dan samenvallen met onze **Fruit- en Sapdag**. Geen **Open Dag** dit jaar; maar het bestuur probeert wel een

accent te leggen op de afsluiting van het plukseizoen. We zijn nog in gesprek met de werkgroepen en genodigden, hoe we dat het beste kunnen doen. Hou daarom de website in de gaten!

Energietransitie

Ook in de gemeente Vijfheerenlanden wordt gediscussieerd over de invulling van niet-fossiele energieopwekking binnen de gemeente. Een notitie over wat het aanbod zou kunnen zijn, verscheen al in januari 2019. Hierbij waren Leerdam en Zederik nauwelijks betrokken geweest, met als resultaat dat vooral oud-Vianen in de prijzen viel. In de herfst moet de Raad besluiten over de plannen tot 2030. De conceptvoorstellen vanuit de samenwerkende gemeenten in Utrecht zijn ruim geformuleerd. Op 8 oktober wil het bestuur graag in gesprek met onze leden over de positie die wij als vereniging gaan innemen. In welke mate wordt de natuur bedreigt en hoe gaan wij dan om met de afweging klimaat versus natuur?

Annelies van Egmond

Op donderdagavond 8 oktober houden we in de Schaapskooi een **discussie voor de leden** over de omschakeling naar **niet-fossiele energie in Vijfheerenlanden**

Aanvang: 20.00 uur

Tot 2030 wordt die omschakeling beperkt tot windturbines en zonnepanelen (ook op water en in de wei). De vraag die voor onze vereniging voorligt is of er alternatieven gewenst zijn die minder schadelijk zijn voor de natuur in en om onze gemeente.

Ook voor deze avond worden jullie verzocht **van te voren aan te geven** als je die avond er bij wilt zijn: **info@natuurcentrum.nl**. We kunnen dan ook wat informatie toesturen over de op dit moment bestaande plannen van de gemeente.

PAGINA VOOR DE JEUGD

Jeugdactiviteiten Herfstvakantie 2020

We hebben een planning gemaakt en hopen dat het door kan gaan.

Kinderen tot 8 jaar alleen onder begeleiding.

Kinderen van 8 jaar en ouder kunnen ook zonder begeleiding meedoen; zij worden in een groepje ingedeeld.

Aanmelden vooraf is verplicht:

chr.kramer@outlook.com

Tel. 0345-619684.

Kosten: 3 euro per kind ; jeugdleden 1 euro korting, inclusief limonade.

Maximaal 20 kinderen per tijdblok.

Woensdag 21 oktober

10 – 12 uur of

13 – 15 uur

Schimmels en paddenstoelen

Paddenstoelen zoeken.

Soep maken en

Donderdag 22 oktober

10 – 12 uur of

13 – 15 uur

Vogeltrek

Waar is Karel onze Gekraagde Roodstaart gebleven? Vogels kijken rond de Schaapskooi.

Vrijdag 23 oktober

10 – 12 uur of

13 – 15 uur

Herfstwandeling, 2-3 km

In het gebied achter de Schaapskooi, met aandacht voor alles wat we tegenkomen. Minder geschikt voor kinderwagens....

De Schaapskooi

Overboeicop 15

Schoonrewoerd

www.natuurcentrum.nl

Dia-avonden: opvolger voor Simon gezocht

Simon Bakker stopt na 13 jaar met het organiseren van de dia-avonden. Zie ook **Van de Bestuurstafel** en het artikel van Simon zelf op pagina's 38-39. Wij danken Simon hartelijk voor de vele mooie presentaties die hij voor ons heeft georganiseerd. Wij begrijpen het wel. We zoeken nu iemand die de fakkel wil overnemen. Iemand met ideeën en een netwerk. Iemand ook met tijd om elders presentaties te bezoeken en te beoordelen of ze geschikt zijn voor ons publiek, dat de laatste jaren zo verwend is.

Simon wil de zaken op een goede manier overdragen. Hij heeft alle informatie met de contacten die hij heeft opgebouwd netjes georganiseerd.

Heb je interesse, of wil je er misschien eens verder over praten? Laat het weten aan:

info@natuurcentrum.nl

ZOMAAR EEN ACHTERTUIN IN LEERBROEK

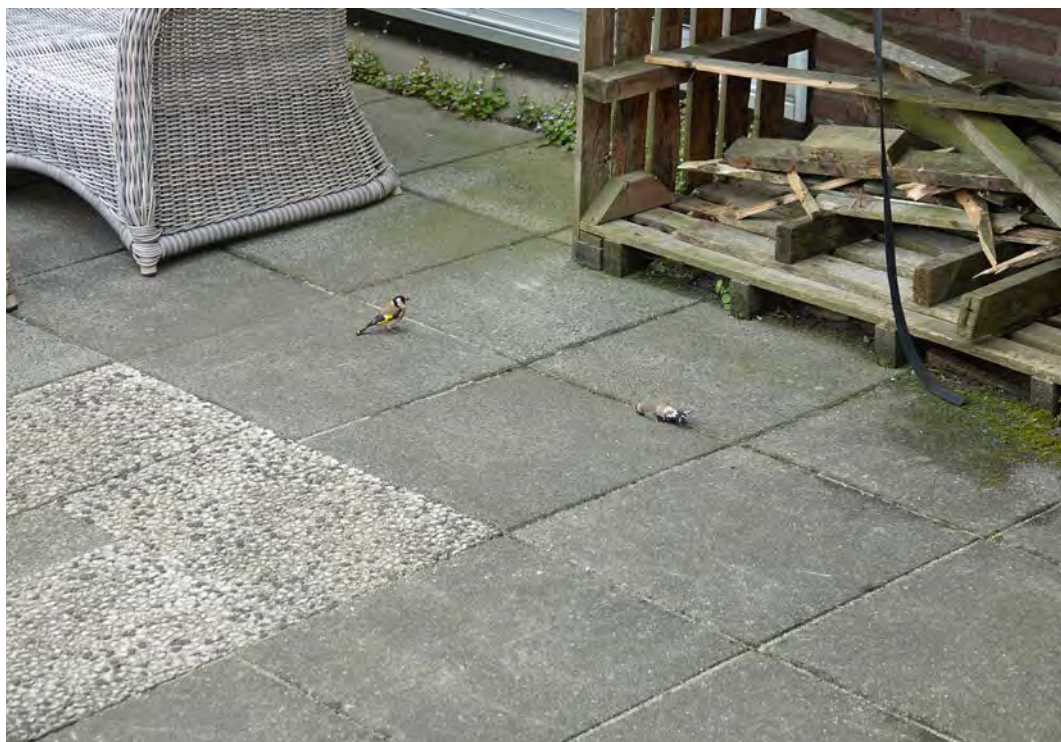
Wij wonen in Leerbroek, we hebben een – niet zo'n grote – achtertuin, met erachter een slootje en een boomgaard; dus niets te klagen. En daarom, denk ik, ook nooit zoveel vogels in de tuin.

Maar dit jaar was het anders: het begon in het voorjaar met twee putters. Af en toe was er een paartje in het dorp aan het scharrelen en heel soms ook bij ons in de tuin, ze zochten dan onder de rand van de garage naar wat eetbaars. Maar het noodlot sloeg toe en één van het stel lag dood vlak bij de achterdeur, of het zich dood gevlogen heeft tegen een ruit dat weten we niet maar de andere putter heeft er een aantal uren vlakbij gezeten. Als wij er even langs moesten vloog hij of zij een stukje weg maar kwam snel weer terug als de kust veilig was. Zo zielig om te zien, we hebben het dode vogeltje op een gegeven moment maar weggehaald en toen is de ander vertrokken en die hebben we niet meer gezien.

Men is begin dit jaar gestart met de nieuwbouw van het dorps huis. Daar op het parkeerterrein stond een boom met een dichte kruin vol huismussen die weggehaald is. Zij zijn kennelijk de wijk ingetrokken en hebben o.a. onze tuin, met kippenren, ontdekt. Toen wij doorkregen dat ze graag de restjes opaten

Puttertragedie in Leerbroek.

Een jonge huismus wordt door zijn of haar moeder gevoerd op de kippenren.

*Hieronder vindt een huismusvrouwtje iets smakelijks op of aan een exemplaar beklierde basterdwe-
derik (determinatie: Dick Kerkhof). Een bloemknop, iets dierlijks, of allebei?*

van de kippen, lieten we de bovenkant een stukje openstaan en nu is het de hele dag een komen en gaan van huismussen. Er staat een lage *Ginkgo biloba* naast de ren met een dichte kruin die ze als toevluchtplaats gebruiken, want bij het minst of geringste onraad duiken ze er met z'n allen in. Laatst vloog er een torenvalk over en dat is reden genoeg om zich er massaal in te verschuilen.

Het was een genot om te zien dat ook huismusgezinnen kwamen om te eten; terwijl ma even de ren indook om wat lekkers te zoeken zat het jong, al fladderend, te wachten en kreeg op de pergola of de kippenren een lekker stukje in zijn snaveltje gestopt. Ook van de sproeier en het waterbakje werd en wordt dankbaar gebruik gemaakt.

En de kippen: die maakt het niets uit, die scharrelden rustig door. Alleen als er per ongeluk een Turkse tortel de ren in vloog en in paniek was sloegen ze alarm, dat vonden ze niks en de mussen trouwens ook niet. Inmiddels zijn ze volkomen aan elkaar gewend en scharrelen ze door elkaar in de ren, samen met het waterhoen, op zoek naar wat lekkers.

In juni hadden we enkele dagen achter elkaar familie waterhoen, bestaand uit pa, ma en vijf kleintjes, door het kleine slootje zwemmen. Als ze ons maar in de gaten kregen doken ze weg in het riet of onder de bladeren van de waterlelie die daar groeit. De kleintjes liepen er met een snelreivaart overheen om dekking te zoeken als ma of pa ze tot de orde riep. Na een aantal dagen was er nog maar eentje over en die is waarschijnlijk ook opgepeuzeld.

Maar lang is er kennelijk niet getreurd want na korte tijd hadden ze een prachtig nest gebouwd op de waterlelie en na vijf eieren vonden ze het genoeg en zaten pa en ma om beurt te broeden en pa sleepte nog met regelmaat stukken riet aan om het nest hoger te maken.

Wij denken dat pa de grootste is en hij is aanmerkelijk minder schuw dan ma. Zij vertrok onmiddellijk, luid mopperend, van het nest om dekking te zoeken als wij in het schuurtje de kippen gingen verzorgen terwijl pa bleef zitten en dankbaar het voer opat wat we voorzichtig naar hem toe gooiden of zelfs bijna uit de hand at als hij op of in de ren aan het

Het waterhoentjesnest op de waterlelie. Alle foto's: Sjanie Gouw.

Met je zwempoten in een kruisbessenstruik klimmen om kruisbessen te plukken. Wie wist dat waterhoentjes dat kunnen?

Rechterpagina: het uitkomen van de eieren, vervolgens zien te overleven in een kroosloot.

scharrelen was naar iets lekkers. Ook de kruisbes is leeggegeten door pa die halsbrekende toeren uithaalde om er bij te kunnen.

Toen was het met spanning afwachten tot de eieren uit zouden komen.

Op het internet konden we lezen dat het 19-21 dagen duurt dus het fototoestel lag klaar. En ja hoor, het eerste ei kwam uit en in de loop van de dag nog twee waarvan ik er een-tje heb kunnen filmen, zeer bijzonder dit zo van nabij mee te maken. De volgende morgen waren alle vijf eieren uit.

Na enkele uren zwommen ze al vrolijk rond, al fladderend met zeer kleine, kale, vleugeltjes, vaak ook ploeterend door de dikke laag eendenkroos en werden ze gevoerd door pa en ma. Met regelmaat riepen pa of ma dat ze weer op het nest moesten komen en dan klauterden ze er in rap tempo op, met die enorme grote poten en konden ze uitrusten

onder de veilige vleugels, meestal die van pa. Soms piepte er een kopje onder de vleugels vandaan, waarschijnlijk van eentje die honger had en het snaveltje ging dan ook dankbaar open als er iets lekker in gestopt werd wat pa van de bladen van de waterlelie wegpikte.

Inmiddels groter geworden vertrokken ze verder van het nest en hoorde je de geluiden van pa en ma om ze bij elkaar te houden, een soort gefef, maar pa en ma hebben wel een ander geluid. Op de tweede dag waren het er nog steeds vijf maar na een paar dagen zagen we er nog maar vier, we zijn bang dat dit ook niet echt goed af gaat lopen maar we wachten het af.....

Voor ons was het een feest dit alles te kunnen zien van zo dichtbij en hebben ervan genoten en doen dat nog steeds!

Sjanie Gouw

NATUURSPEKTAKEL

In onze Vijfheerenlanden mogen we niet klagen over de natuurwaarden. Er is van alles te zien en te ontdekken. Maar edelherten? En edelhertenbrons? Nee, daarvoor moet je toch de Vijfheerenlanden uit.

De bronst van het edelhert is een jaarlijks terugkerend natuurfenomeen dat z'n weerga niet kent in Nederland. Het hele jaar door leven de (mannetjes)herten in roedels apart van de vrouwtjes (hindes) en de jonge dieren. In de winter werpen de herten hun geweistangen af waarna er weer een nieuw gewei begint te groeien. Aan het einde van de zomer sterft de huid (bast) van het gewei af en wordt afgeveegd aan takken en stammen. En dan komt het moment dat de hertenroedels uit elkaar gaan vallen.

Vanaf half september is het imponerende burlen van de herten te horen in de Veluwse bossen. De hertenroedels zijn dan al uit elkaar gevallen en voormalige vrienden zijn nu even aartsrivalen. Het burlen dient om de concurrentie te laten weten dat ze te maken hebben met een hert dat niet met zich laat spotten!

Eén van de plaatsen waar de bronst van het edelhert goed waar te nemen is, is de Hoge Veluwe. Er zijn wel mensen die daar wat smalend en neerbuigend over doen. En inderdaad, je kijkt daar bepaald niet in je eentje naar de hertenbrons. Op het hoogtepunt van de bronst staan er honderden mensen naar de herten te kijken. De herten komen daar vaak op dezelfde plaats terug, omdat ze tijdens de bronst bijgevoerd worden. De hinden komen daar op af, en de herten volgen. Naar mijn mening heeft dit nogal wat voordelen. Je hoeft niet het halve bos door om te zoeken naar herten, met het risico op verstoring en betreding van rustgebieden. Omdat veel mensen dat toch doen worden er steeds meer bosgebieden afgesloten tijdens de bronst. Op deze plaats, op de Hoge Veluwe, kan iedereen genieten van het fenomeen hertenbrons, terwijl niemand het waagt om het bos in te gaan naar de herten toe. Daarvoor is de sociale controle te groot.

Laten we ons eens begeven tussen de vele bezoekers. Zorg dat je een beetje op tijd bent

als je de auto wilt parkeren, zeker in de weekenden. De sfeer is gemoedelijk totdat vanuit de bosrand een imposant plaatsert de heide op komt rennen. Het gekwebbel en gekeuvel van de honderden toeschouwers langs de weg verstomt. Fotografen turen gespannen door de zoekers van hun fototoestel, op jacht naar dé plaat die ze nog niet geschoten hebben. Tijdens een mooie actie klinkt overal het geklik van de camera's, terwijl er na de actie een collectieve zucht van voldoening geslaakt wordt.

Als een hert in de bronsttijd achter een hinde aanzit, zie je het hert vaak flemen. Hij maakt dan typische bewegingen met zijn lippen en steek zijn tong naar buiten. Hij doet dit om de geuren van de hinde beter te kunnen ruiken

en zo te weten te komen of de hinde bereid is om te paren.

Een volgroeid hert heeft een schouderhoogte tot 140 cm en kan een gewicht bereiken van meer dan 200 kg. Zo rond het tiende tot twaalfde levensjaar van de herten zijn de geweien op het hoogtepunt. De sterkste herten houden een bronstroedel hinden bij elkaar, deze herten noem je plaatsert. Rivalen worden met imponeergedrag verjaagd. Die rivalen zijn meestal andere volwassen herten met een groot gewei, maar ook de wat jongere herten proberen soms wat hinden te 'kapen'.

Wanneer dreigen of imponeren niet genoeg helpt volgt soms een gevecht op leven en dood. Helaas soms ook letterlijk; de geweien blijven in elkaar haken en de herten sterven

van de uitputting. Ook kan een hert geforkeld worden; de rivaal steekt met zijn gewei diep in het lichaam van de tegenstander.

Tijdens de bronst zijn de plaatsherten vaak druk bezig om de concurrentie op een afstand te houden.

De herten stelen tijdens de bronst de show maar uiteindelijk bepalen de hinde waar de roedel naar toe gaat. De roedel wordt geleid door een leidhinde, een ervaren hinde die je soms waakzaam de omgeving in de gaten ziet houden. Verder zijn er in een roedel ook jonge dieren. Een hinde krijgt elk jaar tussen eind

mei en half juni een kalf. Het kalf blijft twee jaar bij de moeder, zodat men vaak een hinde met een eenjarig dier en een klein kalf ziet. Dit noemt men een familieverband en enkele families bij elkaar noem je een roedel. In juni is soms zelfs een moeder met tweejarige hinde, smaldier en kalf te zien. Ook spitsers (herten met een gewei dat slechts uit enkele stangen bestaat) maken vaak nog deel uit van zo'n roedel. En dat is ook voor inwoners van de Vijfheerenlanden allemaal te zien in de Veluwe bossen!

Hans de Braal

WAT U WEL OF NIET HEEFT GEMIST

Ondanks de coronaperikelen zijn er toch een paar excursies geweest, waarbij de anderhalve metermaatregel in acht werd genomen. Dat leverde onderstaande excursieverslagen op.

Planten langs de Lek bij Achthoven

Bart de Groot

Aanwezig waren: Dick, Bart, Jules, Willebrord, Willy, Kees Jan, Monique, Thijmen, Gerard.

Op zondag 12 juli 2020 zijn we met Dick Kerkhof planten gaan kijken bij Achthoven, vlak bij Sluis. Bij het verzamelpunt in Vianen liet Jules ons een plant zien die hij op de Lekdijk had gevonden. Dit bleek dubbelkelk te zijn, die daar terecht is gekomen toen het waterschap de dijkbermen aanvulde met grond uit vermoedelijk Zuidwest-Nederland.

Het gebied bij Sluis langs de Lek is niet altijd toegankelijk. Met Dick mochten we het gebied in. Hier vinden we o.a. rozetten van niet-bloeiende exemplaren van de glansschroeforchis, en in bloei o.a. grote ratelaar, rode ogentroost, geelhartje, zomprus en platte rus.

We hebben daarna een heel stuk langs de Lek gelopen richting Lexmond en heel veel grotere en kleinere plantjes gezien, zoals herts-munt, moeraskruiskruid, muurpeper en wit vetkruid, slijkgroen en rode waterereprijs. Langs een meidoornhaag staat veel gulden sleutelbloem (uitgebloeid) en bonte wikke – het is onduidelijk hoe die daar beland zijn. Op de terugweg vonden we langs de dijksloot wilde marjolein. De lijst met planten staat hiernaast.

De lijst is aangevuld door Willebrord, Jules, Monique en Dick.

Dick, bedankt voor de rondleiding door de Achthovense uiterwaarden.

Bart

Slijkgroen vonden we op de bodem van een pas gegraven, nauwelijks begroeide vochtige geul in een ZHL-perceel. De bloemetjes hebben een doorsnee van ca. 1,5 mm. Foto: Kees Jan van Zwielen.

Vaatplanten	Gewone raket	Kraailook	Scherpe boterbloem	Mossen & korstmos
Akkerdistel	Gewone rolklaver	Kransmunt	Schietwilg	Sponswatervorkje
Akkerhoornbloem	Gewoon reukgras	Kropaar	Sikkelklaver	Gewoon smaragdsteeltje
Akkerkers	Glad walstro	Kruisdistel	Sint-Janskruid	Oranje dooiermos
Basterdklaver	Glanshaver	Krudistel	Slijkgroen	Vogels
Basterdwederik	Glansschroeforchis	Late guldenroede	Smalle weegbree	Aalscholver
Bermooievaarsbek	Glanzig fonteinkruid	Late stekelnoot	Smeewortel	Bruine kiekendief
Bezemkruid	Goudgele honingklaver	Liesgras	Speerdistel	Purperreiger
Bijvoet	Greppelus	Luzerne	Teunisbloem	Kleine karekiet
Blaartrekkende boterbloem	Groot streepzaad	Madeliefje	Timoteegras	Rietgors
Blauwe waterereprijs	Grote engelwortel	Margriet	Tweerijige zegge	Bosrietzanger
Blauwe zegge	Grote kattenstaart	Moerasandoorn	Valse voszegge	Huiszwaluw
Boerenwormkruid	Grote klaproos	Moeraskruid	Veenwortel	Scholekster
Bonte wikke	Grote ratelaar	Moerasvergeet-mij-nietje	Veldlathyrus	Tjiftjaf
Brosse melkdistel	Grote vossenstaart	Moeraswalstro	Vijfvingerkruid	Zwarte stern
Chevaliergerst	Grote wederik	Moeraswespenorchis	Vogelwikke	Vlinders
Draadalg	Grote weegbree	Muskuskaasjeskruid	Waterkruid	Icarusblauwtje
Dubbelkelk (Jules, Vianen)	Gulden sleutelbloem	Muurpeper	Watermunt	Kleine vuurvliinder
Duinriet	Haagwinde	Naaldwaterbies	Watermuur	Atalanta
Echte koekoeksbloem	Handjesgras	Oeverzegge	Waterpeper	Dagpauwoog
Echte valeriaan	Heelblaadjes	Peen	Wilde bertram	
Fioringras	Heksenmelk	Penningkruid	Wilde cichorei	
Fraai duizendguldenkruid	Herts munt	Perzikkruid	Wilde marjolein	
Geel walstro	Jakobskruid	Pitrus	Wit vetkruid	
Geelgroene zegge	Kalmoes	Platte rus	Witte dovenetel	
Geelhartje	Kattendoorn	Reigersbek	Witte klaver	
Gele morgenster	Klein vlooienkruid	Reukeloze kamille	Witte waterkers	
Gele waterkers	Kleine leeuwentand	Rietorchis	Zacht vetkruid	
Geoorde zuring	Kleine lisdodde	Rietzwenkgras	Zachte ooievaarsbek	
Gerst	Kleine ooievaarsbek	Ringelwikke	Zilverschoon	
Gewone berenklauw	Kluwenzuring	Rode klaver	Zomerfijnstraal	
Gewone brunel	Kompassla	Rode ogentroost	Zomprus	
Gewone hoornbloem	Koninginnenkruid	Rode waterereprijs	Zwart tandzaad	
Gewone klit	Kruipende boterbloem	Schedefonteinkruid	Zwarte mosterd	

Sponswatervorkje, een thalleus levermos dat net als slijkgroen vooral in het rivierengebied voorkomt. Foto: Dick Kerkhof.

Fraai duizendguldenkruid in de nieuwe vochtige geul. Het staat ook massaal in het terrein met glansschroeforchis. Foto: Dick Kerkhof.

Nog een stel foto's, gemaakt tijdens de excursie naar de Achthovense Uiterwaarden.

Linksboven een Icarusblauwtje op gewone roklaver in het orchideeënperceel.

Linksonder de moerasplant grote watereppe met een zweefvlieg.

Rechtsboven rode ogentroost, een halfparasiet die net als grote ratelaar parasiteert op grasachtige planten, maar ook zelf suikers kan maken met eigen bladgroen.

Rechtsonder hertsment, met nog een zweefvlieg. Hertsment komt voornamelijk langs de rivieren voor, het is een stroomdalplant.

Alle foto's op deze pagina's: Kees Jan van Zwiene.

Op zondag 19 juli gaan we om 9.15 uur op pad om met Dick Kerkhof planten te gaan kijken in de Everdinger Waarden.

Het eerste gebied links van het pad naar het veer is alleen toegankelijk met toestemming. Met Dick mochten we het gebied in. Hier vinden we o.a. restanten van uitgebloeide exemplaren van verschillende orchideeën, en in bloei nog een moeraswespenorchis, zie foto.

We gaan op zoek naar de zeldzame slanke mantelanjer, in het midden van het gebied vinden we deze anjer met een klein bloemetje (Dick wist de plaats).

We zien ook tengere rus, zeegroene rus, veldrus en zomprus, deze laatste twee zijn van elkaar te onderscheiden aan de bloemdek-

bladen. Veldrus heeft geleidelijk toegespitste bloemdekbladen en zomprus stompe bloemdekbladen met een stekelpuntje.

We vinden veel wilde planten, ingevuld in bijgevoegde lijst. Daarna lopen we naar de rivier en kijken wat er in de kribvakken langs de Lek groeit en op de kribben staat, o.a. muurpeper, wit vetkruid, veldsalie, heksenmelk, watermunt, echte valeriaan, moerasandoorn, kruisdistel en geoord helmkruid.

Wat verder komen we in een moerassig gebied met kwelwater, hier groeien o.a. moeraskartelblad en grote waterweegbree.

We zagen in een schietwilg merkwaardige uitgroeisels, Dick zegt daar het volgende over:

Slanke mantelanjer, een zeldzame, eenjarige plant met kortlevende zaden, die als kwetsbaar op de Rode Lijst staat, hier samen met o.a. moespimpernel. In 2017 ontdekte Wim Vuik op bijna dezelfde plek vier exemplaren. Nu zijn het er meer dan 500. Foto: Willebrord Dorresteijn.

Akkerdistel	Gewone berenklaauw	Hondsdrif	Peen	Wilde cichorei
Akkerwinde	Gewone bermzegge	Hoog struisgras	Platte rus	Wilde kamperfoelie
Bevertjes	Gewone brunel	Jakobskruiskruid	Rechte rolklaver	Witte klaver
Bijvoet	Gewone ereprijs	Kale jonker	Rietorchis	Witte paardenkastanje
Bitterzoet	Gewone hoornbloem	Kattendoorn	Rivierfonteinkruid	Zacht vetkruid
Blaassilene	Gewone margriet	Klein hoefblad	Rode klaver	Zachte ooievaarsbek
Blauw glidkruid	Gewone pastinaak	Kleine klaver	Rood zwenkgras	Zeegroene rus
Blauwe waterereprijs	Gewone raket	Kleine leeuwentand	Ruige leeuwentand	Zeegroene zegge
Bloedzuring	Gewone smeewortel	Kleine maagdenpalm	Rode waterereprijs	Zevenblad
Boerenwormkruid	Gewoon biggenkruid	Kluwenzuring	Ruige zegge	Zilverschoon
Brede orchis	Gewoon reukgras	Knoopkruid	Ruwe berk	Zomerfijnstraal
Bijenorchis	Gewoon timoteegras	Koninginnenkruid	Ruwe bies	Zomprus
Canadapopulier	Glad walstro	Kropaar	Schedefonteinkruid	Mossen
Canadese guldenroede	Glanshaver	Kruipwilg	Scherpe boterbloem	Bleek peermos
Duizendblad	Goudgele honingklaver	Kruisbladwalstro	Sint-Janskruid	Gerimpeld boogsterrenmos
Echt bitterkruid	Greppelus	Kruisdistel	Slanke mantelanjer	Gewoon puntmos
Echt duizendguldenkruid	Grote brandnetel	Kruldistel	Smalle weegbree	Groot laddermos
Echte valeriaan	Grote engelwortel	Lidrus	Speerdistel	Haarspitsmos
Eenstijlige meidoorn	Grote klit	Luzerne	Stijf barbarakruid	Paddenstoelen
Engels raaigras	Grote pimpernel	Maarts viooltje	Tengere rus	Dooiergele mestzwam
Esparcette	Grote ratelaar	Madeliefje	Teunisbloem	een Wasplaatje
Fluitenkruid	Grote waterweegbree	Melganzenvoet	Valse voszegge	Vogels
Fraai duizendguldenkruid	Grote wederik	Moerasandoorn	Veldrus	Aalscholver
Geel nagelkruid	Grote weegbree	Moeraskartelblad	Veldsalie	Grote bonte specht
Gele morgenster	Haagwinde	Moerasspirea	Viltig kruiskruid	Kleine mantelmeeuw
Geoord helmkruid	Harig wilgenroosje	Moerasvergeet-mij-nietje	Vlasbekje	Kokmeeuw
Geoorde zuring	Heelblaadjes	Moeraswespenorchis	Vleeskleurige orchis	Nijlgans
Gestreepte witbol	Heggenwikke	Moeraszuring	Vogelwikke	Visdief
Getande weegbree	Heksenmelk	Moespimpernel	Waterkruiskruid	Zwartkop
Gevleugeld hertshooi	Herderstasje	Muurpeper	Watermunt	Vlinders
Gewone agrimonie	Hertsunt	Paardenbloem	Wilde bertram	Icarusblauwtje

“De merkwaardige uitgroeisels aan de schietwilg langs de Lek die we zagen worden algemeen toegeschreven aan *Stenacis triradiatus* (wilgenbezemmijt), een minuscuul mijtje (hooguit 0,2 mm lang), hoewel niet helemaal zeker is dat het beestje die wildgroei zelf in gang zet. De gallen ontstaan in tak- en katjesknoppen.”

Dick, bedankt voor de rondleiding door de Everdinger Waarden.

Bart

Jules Klees maakte met zijn smartphone een close-up van de bloeiwijze van slanke mantelanjer. De ‘mantel’ bestaat uit vliezige, bruinachtige, stevige, aaneengegroeide schutbladen

Moeraswespenorchis was in de Everdinger Waarden op 19 juli al vrijwel uitgebloeid. Bart de Groot zette een nog mooi bloeiend exemplaar op de foto.

Het werk van de wilgenbezemijdt. Een geknotte schietwilg langs de Lekoever zat er vol mee. Met dank aan Suzanne Allard, die ons erop wees. Foto: Dick Kerkhof.

Rivierfonteinkruid in de Lek bij Everdingen. Voor deze zeldzame soort moest je nog niet zo lang geleden naar de Maas of de IJsselmonding. De laatste jaren breidt het zich uit, o.a. in de Biesbosch, de Bommelerwaard, de Tielerwaard en – vooralsnog mondjesmaat – in de Nederrijn-Lek. Links zijn een paar meidoornentakken zichtbaar. Foto: Dick Kerkhof.

BROEDRESULTATEN ZWARTE STERN 2020, LINGE

Vanaf 2013 leggen wij vlotjes voor de zwarte sterns in de Linge in de polder De Eng bij Leerdam.

De laatste jaren broeden er gemiddeld 15 broedparen.

Met wisselend succes zijn er rond de 15 jongen per jaar.

2018 was een uitzonderlijk goed jaar, toen zijn er 29 jonge zwarte sterns uitgevlogen.

Soms zitten er ook geringde zwarte sterns bij, die ik dan doorgeef aan een coördinator.

We hopen volgend jaar, begin mei, de vlotjes weer te gaan leggen.

Bijgevoegd is de tabel van 2020 (zie pagina 26). Dit jaar zijn er 15 jonge zwarte sterns uitgevlogen.

Fotograaf Hille de Bruin legt zich toe op de prachtige natuur op en rond de Linge. Op deze en de volgende pagina's treft u een aantal foto's aan die Hille maakte van onze zwarte sterns.

Aan de orde komen: het veroveren/verdedigen van een vlotje, paarvorming en het grootbrengen van de pullen.

Rien de Keijzer

4 mei 2020. 20 vlotjes uitgelegd													
Kolonie 2020		Polder de Eng in de Linge			GPS locatie en broedhabitat				Rivier de Linge Gem Leerdam				
		Kolonie zwarte sterns			Waarnemers				Rdk				
Waarnem Datum	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK	RdK
Type nest	Nestnr.	25-mei	03-jun	11-jun	16-jun	22-jun	29-jun	06-jul	13-jul	20-jul			
Vlotje	1	Br	Br	2 pullen	3 pullen	3 pullen	2 pullen	2 vIVI	2 uitgevlogen				
	2	Br	Br	2 pullen	2 pullen	2 pullen	1 pul	1 vIVI	1 uitgevlogen				
	3	Br	Br	Br	Mislukt								
	4	Br	Br	2 pullen	2 pullen	1 pul	1 pul	1 vIV	1 vIVI	1 uitgevlogen			
	5	Br	Br	Br	3 pullen	3 pullen	3 pullen	3 vIV	3 uitgevlogen				
	6	Br	Br	Br	3 pullen	1 pul	1 pul	1 vIV	1 vIVI	1 uitgevlogen			
	7	Bezet	Br	Mislukt									
	8	Br	Br	2 pullen	2 pullen	2 pullen	2 pullen	1 vIV	1 vIVI	1 uitgevlogen			
	9	Br	Br	Br	2 pullen	2 pullen	2 pullen	1 vIV	1 vIVI	1 uitgevlogen			
	10	Br	Br	2 pullen	1 pul	1 pul	1 pul	1 vIV	1 uitgevlogen				
	11	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg				
	12	Br	Br	Br	2 pullen	2 pullen	2 vIVI	2 vIVI	2 vIVI	2 uitgevlogen			
	13	Br	Br	Br	2 pullen	2 pullen	Leeg	Leeg	Leeg				
	14	Bezet	Br	Br	Br	3 pullen	3 pullen	Leeg	Leeg				
	15	Br	Br	2 pullen	2 pullen	2 pullen	Leeg	Leeg	Leeg				
	16	Br	Br	Br	3 pullen	2 pullen	2 pullen	2 vIVI	2 vIVI	2 uitgevlogen			
	17	Leeg	Leeg	Bezet	Br	Br	Br	Mislukt					
	18	Bezet	Br	Br	Br	Mislukt							
	19	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg	Leeg				
	20	Bezet	Br	Br	Br	2 pullen	Leeg	Leeg	Leeg				
Getelde exemplaren rond de kolonie		16 br paren	16 br paren	16 br paren	16 br paren	14 br paren	12 br paren	10 br paren	6 paren	1 paar			
Opmerkingen				8 pullen	27 pullen	29 pullen	20 pullen	15 vIVI	7 uitgevlogen	8 uitgevlogen			

uu = natuurlijk nest
ei = aantal eieren per nest
pul = aantal pullen per nest (leeftijd aangeven!)
vIVI = aantal vliegvlugge jongen per nest
mk = wanneer een meerkoet nestelt op het vlotje
leeg = nest is leeg aangeetroffen

Telling van de vlotjes start vanaf het erf als ze in een sloot liggen; of volgens plattegrond (graaag kaart, GPS code of KML toesturen)

VLINDERS

“Heb je nog wensen voor je verjaardag?” Een lastige vraag, ik heb al zoveel. Van veel zelfs te veel. Ik zei dat ik er nog even over moest nadenken. Een week later liepen we samen, de buurvrouw en ik, door de tuin, de tuin van de burens. We bewonderden de planten, de zaailingen die zo welig opkwamen, de bolgewassen die vol in knop en bloem stonden en alle stekken. Een hele rij bierflesjes met stekken: van de vijg, van de olijf en van de vlinderplant... “Die heb ik nog niet,” zei ik. We keken elkaar even aan... “Ik kweek hem voor je op,” zei de buurvrouw.

Korte tijd later stond op de terrastafel een pot in cellofaan met paarse linten en een mooie kaart: “...voor je verjaardag, geniet ervan...” Een prachtige vlinderstruik! Ik gaf hem een mooie zonnige plek. Het wachten was op bloemen en ...vlinders. Nou dat duurde niet lang. Paarse bloemen en witte vlinders. En al snel ook andere vlinders met meer kleur. Hoe heten die prachtige vlinders ook al weer? Daggauwoog... Kleine Vos... Witjes en Blauwtjes... Citroenvlinder.... Ik heb het wel geweten, maar het was weggezakte kennis. Hoog tijd om het vlinderboek er weer bij te nemen.

In de moderne tijd van nu moet ik natuurlijk schrijven: een vlinderapp te openen op mijn mobiele telefoon. Maar ik ben toch meer van de boeken...

In de kast staat de vlindergids van Thieme. Ik blader erin...wat een pracht! En wat een veelheid! Her en der zie ik dat ik data heb geschreven bij bepaalde vlinders en zelfs de plaats waar ik was toen ik die vlinder zag. Ik wist dat eigenlijk niet meer. Op 2 augustus 1996 zou ik in Frankrijk in Arras en Lavedan de *Scopula ornata* hebben gezien, volgens mijn aantekening in het boek. De afbeelding erbij toont een kleine vlinder met wat bruinige vlekjes. Ik herinner me weer, nu ik zo lees en blader, dat we aan de Ardèche 's avonds laat hele grote kleurige nachtvlinders zagen. In mijn geheugen wel een centimeter of tien groot. Ik blader in mijn boekje. Kan het de

grote nachtpauwoog zijn geweest? Ik weet het niet met zekerheid, maar het was indrukwekkend mooi.

Het zijn bijzondere dieren: vlinders. Eerst een eitje, dan een rups en vervolgens zo'n heel andere vorm als vlinder. Ook bijzonder is de vaak ambivalente houding van mensen ten opzichte van deze dieren: iedereen bewondert eigenlijk in hoge mate de vlinder, maar met de rups hebben veel mensen niet zoveel, sterker: die wordt vaak hardnekkig bestreden. Denk aan de fanatieke wijze waarop de eikenprocessierups wordt opgezoogen of wordt verbrand in zijn nest. Ja, ik begrijp het, die brandharen van die rupsen zijn erg onplezierig en de hoeveelheid rupsen in een nest is groot, maar toch... geen rupsen... dan ook geen vlinders.

Hetzelfde geldt ook voor de planten waar de vlinder haar eitjes op afzet. Denk aan de brandnetel, niet echt een geliefde plant in de tuin, maar onmisbaar voor de rupsen van kleine vos, daggauwoog, atalanta, landkaartje en gehakkelde aurelia, lees ik in mijn vlindergids. Het is juist die plant die de vlinder nodig heeft voor haar nageslacht. Waardplanten heten die en dat komt bij vlinders heel nauw. Met alleen een vlinderstruik ben ik er dus niet.

Maar die vlinderstruik maakt wel dat we veel vlinders zien. Overigens fladderen ze ook enthousiast naar de wilgenroosjes die bij de vijver staan. Het is heerlijk om gewoon een half uur in de tuin te zitten en alleen maar te kijken. Ik probeer foto's te maken, maar dat valt niet mee. Ze zijn vaak zo snel weer weg of doen als ze gaan zitten hun vleugels dicht... weg kleur.

Jaren geleden las ik een prachtig boek: “De vlindervrouw” geschreven door Dieuwke Winsemius. Het verhaal gaat over de kunstenares en vlinderdeskundige Maria Sibylla Merian (1647-1717). Zij had een passie voor insecten en planten en heeft deze ook zeer gedetailleerd getekend en geschilderd. Heel bijzonder

Atalanta op mijn vlinderstruik. Foto: Jolanda Lemcke.

voor die tijd en zeker ook heel bijzonder voor een vrouw in die tijd om zo'n studie te maken en daarover ook te publiceren. Meerdere boeken heeft ze uitgegeven, boeken die ook nu nog van grote waarde zijn, niet in het minst om de prachtige illustraties.

De illustratie onder mijn vlinderstruik met atalanta komt uit het boek *Metamorphosis insectorum surinamensium*. Jawel, voor haar onderzoek reisde Maria Sibylla zelfs naar Suriname. Aan deze illustratie kun je goed zien hoe ze de vlinder als geheel beschreef: van de waardplant (plant waar de vlinder haar eitjes bij voorkeur op afzet) naar de rups en daarna de vlinder. Zo krijg je een beter beeld van dit insect dan uit mijn Thiemegidsje.

En wat een prachtige namen dragen veel vlinders. Dan heb ik het over de Nederlandse namen: basterdhoornrupsvlinder, Nijmeegse kapel, groot geaderd witje, ... je kunt je er van alles bij voorstellen. Jaren geleden schreef ik een keer over de ijsvogelvlinder. Helaas heeft die niet dat prachtige turquoise en fel oranje. Je vraagt je soms af waar zo'n vlinder de naam aan te danken heeft. Hoewel nachtpauwoog dan wel weer goed klopt met de ronde kleurige 'ogen' die doen denken aan pauwenveren. Een fascinerende wereld, die van de vlinders.

Terwijl ik in de tuin zit te genieten stuurt zwager Kees een prachtige foto van de kolibrievlinder. Die was in zijn tuin, ook op een vlinderstruik. Hij schrijft erbij dat er juist die ochtend op Vroege Vogels over de kolibrievlinder was gesproken. Deze vlinder is een duidelijk voorbeeld van soorten die uit het zuiden meer naar het noorden verhuizen als gevolg van opwarming van de aarde. Hij had er eigenlijk nog nooit één (bewust) gezien en was dus heel verrast om dit prachtige exemplaar juist vandaag te zien in zijn eigen tuin. Ik stuur mijn foto naar hem van mijn vlinderstruik met atalanta.

Wat vooral heel dertel rondvliegt zijn witjes, tientallen, zo vrolijk. En dat is ook precies wat

je hiervan wordt: vrolijk, blij. Die uitdrukking 'vlinders in je buik' voor dat blije kriebelgevoel dat hoort bij verwachtingsvol verliefd-zijn, is heel passend. Ik wil er wel een tuin vol van: vlinders. Maar daar gaat dus wel het een en ander aan vooraf: de juiste planten, ruimte voor rupsen, ...

"Heb je nog wensen voor je verjaardag?"
"Doe mij maar een pot brandnetels!"

Jolanda Lemcke

Saturnia pyri (grote nachtpauwoog). Deze enorme trekvlinder (spanwijdte 15-20 cm) wordt in Nederland zeer zelden waargenomen. Meer kans op een ontmoeting met deze imposante verschijning heb je op het Iberisch schiereiland, in Zuid-Frankrijk, Hongarije, de Balkan (o.a. Bulgarije en Griekenland) en aangrenzende delen van Azië.

Foto: Cees Gielis.

Kolibrievlinder. Foto: Kees Lemcke.

ONZE OOIEVAARS OOK DIT JAAR WEER GERINGD

In eerste instantie was niet duidelijk of het traditionele ringen van jonge ooievaars in Schoonrewoerd wel door kon gaan. Door de coronacrisis moest de chef van onze veiligheidsregio toestemming geven aan het brandweerkorps van Leerdam om hiervoor een uitruk te doen met de hoogwerker. Deze toestemming kwam na enkele dagen, met als verplichting dat ik als hulpje van de ringer een goedgekeurd mond/neuskapje zou dragen. De brandweerman die verplicht mee omhoog moet, moest zelfs een persluchtmasker dragen.

Zo gingen we dus bij vier verschillende nesten in het dorp gezamenlijk in het bakje omhoog om de jongen van het nest te halen. Na het wegen, meten en ringen brachten we ze weer in het nest terug.

Voor er sprake was van corona keken er al vele mensen via de webcam mee naar het liefdesleven van het oude vertrouwde paartje op het paalnest achter De Schaapskooi. Hier werd al op 18 maart een eerste ei gelegd, er volgden er nog vier. Dan volgt een periode van wachten, men ziet alleen de oudervogels bij toerbeurt de eieren bebroeden en verzorgen.

Het eerste kuiken komt op 23 april uit het ei en de vijfde op 27 april, dan is het altijd weer

spannend om te kijken hoeveel jongen er vliegvlug worden. Bij koud nat weer kan het gebeuren dat alle jongen sterven aan onderkoeling en of longontsteking. Hiervan was dit jaar geen sprake, maar toch waren al vrij snel drie van de jongen verdwenen. Dit gebeurt eigenlijk ieder jaar weer, de ouders slagen er domweg niet in om voldoende voedsel te verzamelen voor vijf van die hongerige jongen. Maar twee zijn er groot geworden en 8 juni kregen zij een ring om hun poot geklikt, ze staan nu geregistreerd als 6E 510 en 6 E 511. Daarna gingen we nog naar drie nesten in het dorp en ringden nog zeven kuikens. Op alle nesten zagen de jongen er gezond en weldoorvoed uit, sommigen wogen al bijna vier kilo. Helaas konden we deze keer geen belangstellenden meenemen, we hadden de datum dan ook geheim gehouden.

Maar zo goed als in Schoonrewoerd gaat het niet altijd, want in Vianen ging het helaas weer mis. Na het weekend van 6 en 7 juni bleken de twee al vrij grote jongen plotseling verdwenen, wat er is gebeurd weten we niet. Maar feit is dat dit een bijna jaarlijks fenomeen is, dit ouderpaar krijgt al weer verschillende jaren geen jongen groot. Vorig jaar is gezien dat de kuikens zwaar werden

mishandeld door misschien wel een vreemde ooievaar, maar het kunnen ook nog de ouders zelf zijn geweest, de jongen hebben dat toen niet overleefd. Bij de gemeente VHL heb ik de filmbeelden van de webcam opgevraagd, maar deze worden helaas slechts zestien uur bewaard. Piet van Andel van ooievaarsopvang Herwijnen en ondergetekende hadden graag gezien wat hier is gebeurd.

Eind juni dreigde op het nest van De Oude School in Schoonrewoerd ook een drama. Ik werd gebeld door een oplettende inwoner dat een oudervogel een plastic tas aan zijn poot had hangen en hierdoor nauwelijks kon vliegen. Het arme beest was al een dag niet meer gezien en de andere ouder ging niet meer van het nest, de jongen dreigden te sterven door honger en dorst. Na overleg met Piet van Andel werd besloten om de jongen van het nest te halen en in de opvang te brengen. Maar net voor de brandweer werd ingeschakeld kreeg ik bericht dat beide ouders weer op het nest

aanwezig waren en de jongen voedsel hadden gekregen.

Een oplettende volger van ons eigen ooievaarsnest schreef in de ooievaarsblog dat de twee jongen 9 juli voor de eerste keer het nest hebben verlaten. Daarna kwamen ze nog enkele malen terug om te rusten of te slapen maar nu zijn ze verdwenen en mogelijk al met soortgenoten op trek naar het zuiden.

Vanaf deze plek willen wij **Case Electronics te Arkel** hartelijk danken voor het gratis uitzenden van de videobeelden, velen hebben ook dit jaar weer genoten van de perikelen op het nest. Het bestuur denkt voor volgend jaar na over een nieuwe, betere camera mogelijk met microfoon. Verder hopen wij bij een volgende ringactie weer zonder mondkapje te mogen werken en dat er dan meer ooievaarfans meekunnen om het 'live' te beleven en foto's te maken. Alle foto's bij dit artikel zijn van **Hans Lemcke**.

Arie Versluis

AFSCHIED VAN DE KLEINSTE WERKGROEP (BESTAANDE UIT ÉÉN PERSOON): DIA-AVONDEN

De dialezingen in de Schaapskooi deze herfst gaan niet door i.v.m. corona. Dat is voor het eerst in de 40 jaar dat we deze avonden houden. Ik had het allemaal al rond voordat het virus de kop opstak. Op het laatste moment heeft het bestuur besloten dat het nu niet door kan gaan. Alle sprekers hebben aangegeven dat ze graag een nieuwe afspraak willen maken als dat weer mogelijk is.

Ik zelf had al eerder bij het bestuur gemeld dat deze winter het laatste seizoen is dat ik deze lezingen ga organiseren. Dat wordt nu door corona naar voren gehaald en daardoor is dit stukje mijn laatste bijdrage aan deze zo gezellige avonden. Vandaar een terugblik naar de achterliggende periode.

Toen in 1980 de Schaapskooi geopend werd, is Piet Bogerd begonnen met de dialezingen. De eerste jaren wat onregelmatig, maar al snel werd het één keer in de veertien dagen. Dat ritme was een gouden greep! De tweede gouden greep is dat de avonden gratis waren en voor iedereen toegankelijk. Wel werd er een verloting gehouden om uit de kosten te komen. Dat laatste is iedere keer goed gelukt. Dat concept is in die 40 jaar niet veranderd.

Piet was altijd erg enthousiast als hij de dia-avonden weer rond had. Hij maakte contact met landelijke toppers! Een paar namen uit de 22 jaar dat Piet Bogerd het programma samenstelde :

- 1983 Frans Vera met “De Oostvaardersplassen”. Dat was toen nieuw en erg actueel.
- 1983 professor Zonderwijk met “Bloeiende bermen en heldere sloten”. Hoe verstandig maai-beheer de diversiteit deed toenemen.
- 1985 Midas Dekkers met “Het gaat goed met de Natuur”. Hij kwam op de fiets, maar belde dat hij wat later kwam omdat het toch wat langer duurde dan hij gedacht had. Wilgen knotten was volgens Midas: “bomen verminken”. Dat was te-

gen het zere been van sommige knotters.

- 1992 Notaris Tromp met “De notaris in vogelvlucht”.
- 1993 Maarten Schakel met “Waterwolf, de grote rivieren”

Als ik de lijst van lezingen doorloop zijn er veel waar ik nog goede herinneringen aan heb, maar die ik u verder zal onthouden. Wel is zeker dat de goede kwaliteit van de lezingen voor volle zalen zorgde. Daardoor kwam meer geld uit de verlotingen binnen. Dus konden duurdere sprekers aangetrokken worden of mensen van verder weg met hogere benzenekosten. Als iemand informeerde om voor zijn vereniging ook een spreker uit te nodigen, bleek dat altijd te duur en niet op te brengen voor 30 personen.

Na Piet Bogerd nam Corry Vallen het van hem over. Ze overleed na één jaar en in het bestuur werden haar taken verdeeld. Hans de Labije heeft het daarna drie jaar gedaan.

Vanaf 2007 heb ik het samengesteld. Om met de wensen rekening te houden hield ik een enquête die bevestigde dat ons concept goed was. Ik ging bardienst doen op de Natuur-Fotografen-Gildeavonden en kwam zo in contact met erg goede natuurfotografen. Ook “Deel de Natuur” (zie www.deeldenatuur.nl) maakte van de Schaapskooi gebruik voor hun avonden. Verder ging ik graag naar lezingen elders, zoals het MEC in Nieuwegein en onze zustervereniging in Culemborg.

De allereerste

1980-09-16	Rensel, Herman
1980-11-20	Rensel, Herman
1981-01-21	Berg, Rvd
1981-02-04	Korte, Ko de
1981-03-11	Vink, Jan
1981-03-18	Wiering, Rein
1981-10-13	Korte, Ko de
1981-10-21	Wind, M de
1983-01-12	Vera, Frans
1983-01-13	Gans, Aart de
1983-02-09	Hellenius, Dick
1983-02-17	Zonderwijk
1983-02-23	Bouma, Hans ds
1983-03-08	Voûte, dr
1983-03-10	Ravenswaay
1983-03-22	Vink, Jan
1983-03-24	Dijkstra en Fazzi
1983-09-29	Tukker, B
1983-10-06	Blokdijsk, P
1983-10-20	Terlingen
1983-11-03	Wolters, Jan en Joke
1983-11-24	Holsnijders
1984-10-04	Graaff, Gerrit de

Ook kreeg ik de laatste tijd steeds meer tips van trouwe bezoekers.

Ik probeerde in een blok veel variatie te vinden, zoals Natuur in Nederland, Buitenland, een onderwerp als paddenstoelen. Ook hield ik rekening met wat er de laatste jaren pas geweest was. Dat maakte het best wel lastig, omdat veel natuurfoto's vaak naar dezelfde mooie gebieden gaan.

Kortom een heel gepuzzel. Daar komt bij dat de lat steeds hoger komt te liggen, want onze bezoekers zijn verwend met een goede foto-graaf die het ook nog goed kan overbrengen.

En ik vraag me soms af of deze avonden met mooie plaatjes over een ver land wel passen bij de doelstellingen van onze vereniging. Is een discussieavond over een onderwerp niet zinvoller. Ik heb genoten van een discussie-avond met jagers waar het fel aan toe ging.

Nu ik ermee stop is het misschien een goed moment om over de invulling van de avonden na te denken en mogelijk een andere koers uit te zetten. Ik wil in ieder geval meedenken en mijn gegevens doorgeven.

Simon Bakker

Hieronder: de pagina over de dialezingen in het jubileumboek dat Simon in 2016 maakte ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden.

dia-lezingen

dia-lezingen

Vanaf het begin toen alles zich gezet had werken we met hetzelfde concept.

- Een keer in de 14 dagen donderdag.
- Gratis toegang maar met een ..
- Verloting om uit de kosten te komen
- Afwisselend programma

Samen gesteld door:

- Piet Bogerd 1980 – 2002
- Corry Vallen 2002 - 2003
- Hans de Labije 2003 – 2007
- Simon Bakker 2007 -
- Totaal : 375 lezingen in 35 jaar

De allerlaatste dia-lezingen

2013-11-07	Vermeer, Jan	Reis om de wereld in twee uur
2013-11-21	Groeneveld Henry	Kalkgraslanden en orchideeën
2013-12-05	Haas de Wiggele	Biesbosch met ontwikkelingen
2013-12-19	Hoof van, Paul	de Brenne
2014-01-09	Tromp Henk	Wadden
2014-01-23	Trapman Jan	Alpen en Pyreneeën
2014-02-06	Vervoerd Peter	Groene hart / groene jonker
2014-02-20	Brink Bennie v.d	Zwaluwen met Afrika
2014-03-06	Eitzenga Johan	Vukanen
2014-03-20	Kievit Henkjan	Lege landschappen
2014-10-09	Stuurman Joke	Noord Duitsland Polen
2014-10-23	Krekeis René	Insecten in beeld
2014-11-06	Baren van Sonja	paddenstoelen
2014-11-20	Dorrestein Ine	roemenië
2014-12-04	Diem Christiaan	Wolven en weer
2014-12-18	Schoutsen Liseth	Tibet
2015-01-15	Tromp Henk	Vijfheerenlanden en omgeving
2015-01-29	Ruitenbeek v/d Maas	Scandinavie
2015-02-12	Heuvel John v/d	Biesbosch
2015-02-26	Bessellink Geurt	Vetluwe
2015-03-12	Oort Egbert van	Ooievaars
2015-03-26	Eitzenga Johan	Parken amerika

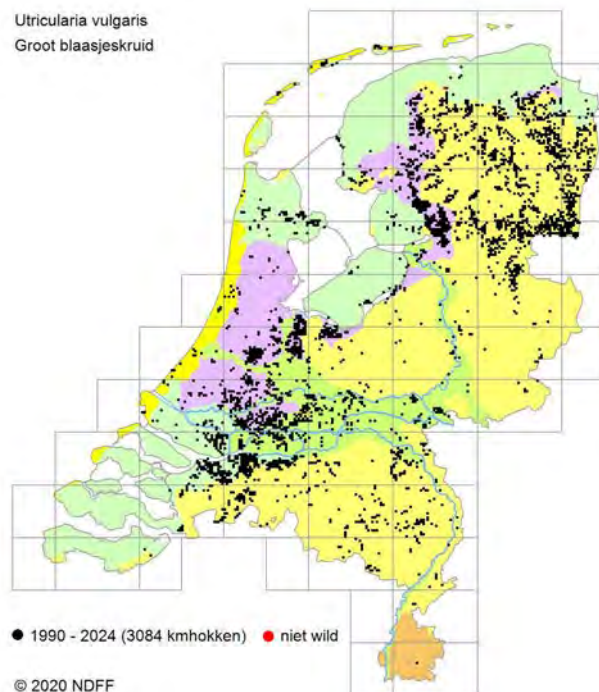

VLEESSETENDE PLANT

Veel waterplanten zijn de afgelopen decennia in onze streek zeldzamer geworden. Dat geldt echter niet voor groot blaasjeskruid. Een fascinerend geval, dat groot blaasjeskruid. Het wortelt niet in de bodem, de planten zweven vrij in de waterlaag. Toch staat het te boek als een overblijvende plant. In de herfst worden aan de stengels winterknoppen gevormd, een soort stekjes, die in de modder op de bodem overwinteren. Om het ontbreken van voedselaanvoer uit de bodem te compenseren, vangen blaasjeskruiden waterdiertjes. Aan de bladeren zitten vangblaasjes waarin onderdruk heerst. Als een diertje de haren op een blaasje aanraakt, springt er een deurtje open en wordt de prooi naar binnen gezogen en verteerd. In de Alblasserwaard is groot blaasjeskruid nu behoorlijk algemeen. In Vijfheerenlanden komt het vooral langs de randen voor: omgeving Diefdijk, Zouweboezem en de Lekuiterwaarden. Dit jaar vond bioboer Gertjan Kool het echter massaal in zijn sloten in Neder-Boeicop, midden in VHL.

Dick Kerkhof

Utricularia vulgaris
Groot blaasjeskruid

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter Mw. J.A.R.M. van Egmond 0345 - 795199
 Secretaris Dhr. J. Stevens 0345 - 616883
 Penningmeester Mw. A. Eleveld 0347 - 322836

Voor spoedgevallen kunt u de leden van het bestuur bellen.

Voor algemene zaken graag een bericht naar het postadres:

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden
 Overboeicop 15 4145 NN Schoonrewoerd
 www.natuurcentrum.nl
 e-mail: info@natuurcentrum.nl

OVERIGE BESTUURSLEDEN

Mw. J. Lokken 06 - 24340243
 Mw. A. van Zijl-Bogerd 0345 - 641416

ERELEDEN

Dhr. R. Ponsen Dhr. G. Zijderveld
 Dhr. P.C. Bogerd Dhr. H. de Labije
 Dhr. D.C. Drijvers Dhr. S.H. Bakker
 Dhr. P.J.J. Solleveld Dhr. A. Versluis
 Dhr. J. Vink Mw. S. van Baren

LEDENADMINISTRATIE

info@natuurcentrum.nl

De minimumcontributie is per kalenderjaar:

Jeugdleden € 6,25
 Leden € 12,50
 Leden die ook *Het Vogeljaar* ontvangen € 25,50

Voor vragen over uw contributie kunt u bellen met de penningmeester.

Het rekeningnummer voor contributiebetalingen is NL 07 INGB 0001 4752 64 t.n.v. Penningmeester Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden te Vianen. Voor andere betalingen: zie onderaan deze pagina.

WERKGROEPEN

EXCURSIES	B. de Groot	Pr. W. Alexanderstr. 15	4161 AN Heukelum	0345-615991
VOGELS	VACATURE			
AMFIBIEËN	T. den Besten	Rietkamp 8	4133 CT Vianen	0347-374281
PLANTEN	J. de Gans	Weesdijk 18	4132 BL Vianen	06-36299399
NESTKASTEN	P. Solleveld	Korte Kerkstraat 25	4132 BJ Vianen	0347-322307
KNOTWILGEN	J. Stevens			0345-616883
HOOGSTAMFRUIT	A.N. Versluis (verkoop)			0183-602055
MILIEU & RUIMTELIJKE ORDENING	A. van Egmond	e-mail: jarmvanegmond@ziggo.nl		0345-795199
GROENE WINKEL	J. Lokken	e-mail: jantje@laantje51.nl		06-24340243
JEUGDACTIVITEITEN	C. Kramer	e-mail: chr.kramer@outlook.com		0345-619684
DIERENAMBULANCE				06-51111290
VOGELWAARNEMING	H. Evers	e-mail: hanselman109@hotmail.com		
REDACTIE	D. Kerkhof	Buitenstad 67	4132 AB Vianen	06-51042553
NATUURCENTRUM DE SCHAAPSKOOI	Overboeicop 15	4145 NN Schoonrewoerd		0345-641201
CONTACT PER E-MAIL	info@natuurcentrum.nl			

De Schaapskooi is het natuurcentrum van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Adres: Overboeicop 15, 4145 NN SCHOONREWOERD. Telefoon: 0345 - 641201. De Schaapskooi is geopend donderdag 19.00 - 23.00 uur, zaterdag 9.00 - 16.00 uur en zondag 12.00 - 16.00 uur. Voor overige openingstijden, zie de website www.natuurcentrum.nl

Ons bankrekeningnummer voor productbetalingen (o.a. fruit en Groene Winkel) is NL 57 RABO 0301 9643 94

De Natuur en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden' stelt zich ten doel de belangstelling voor de natuur- en dit in de ruimste zin van het woord- te bevorderen.

Zij wil dit bereiken door:

- Het organiseren van excursies en tentoonstellingen.
- Het houden van lezingen en voorlichtingsavonden.
- Het publiceren in de pers.
- Het stichten van weidevogelreservaten.
- Het stichten van natuurreservaten.
- Het bestuderen en begeleiden van bestemmingsplannen.
- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten.
- Het voederen van vogels in de winter.
- Het uitoefenen van controles op de naleving van de vogel- en natuurbescherming wet.
- Het signaleren van aantastingen van de natuur en milieu, in het algemeen, en het voeren van acties hiertegen.
- Het steunen en propaganderen voor verenigingen die natuur- en milieubehoud beogen.
- Het bevorderen van aanplant en onderhoud van knotwilgen.
- Het geven van cursussen.

Opricht 26 april 1966 en goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 18 december 1974 nr.: 85.

Ingeschreven in het Verenigings-register nr.: 40321254 bij de Kamer van Koophandel te Utrecht. Per 1 januari 2009 heeft de vereniging de status van ANBI.

ISSN: 2213-395X